

**ÇAĞDAŞ
İNGİLİZ-YAHUDI
KÜRESEL MEDENİYETİ**
Şaban Teoman Duralı

DERGÂH YAYINLARI 209

Felsefe 23

Sertifika No 49170

ISBN 978-975-995-983-8

1. Baskı Kasım 2000

14. Baskı Nisan 2023

Dizi Editörü

Asım O. Erverdi

Kitap Editörü

Ayşe Yılmaz

Kapak Tasarımı

Işıl Döneray

Kapak Uygulama

Ercan Patlak

Sayfa Düzeni

Ayten Balaç

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.

2622. Sok. No: 6/13

Bağcılar/İstanbul

Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 52729

Dergâh Yayınları

Mimar Sinan Mah. Selamiali Efendi Cad.

No: 13/A 34672 Üsküdar/İstanbul

Tel: (216) 391 63 91-93

www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Çağdaş İngiliz-Yahudi Küresel Medeniyeti'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

ÇAĞDAŞ İNGİLİZ-YAHUDİ KÜRESEL MEDENİYETİ

Şaban Teoman Duralı

TEOMAN DURALI

1947de Kozluda (Zonguldak) doğdu. İlkokulu Ankara, orta ve lise eğitimini TED Ankara Kolejinde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesinde Felsefe ve Biyoloji öğrenimi gördü. Aynı üniversitede 1975te asistan, 1977de Felsefe doktoru, 1982de doçent, 1988de profesör oldu. *Duralı*, muhtelif dillerde yayınlanmış pek çok makale ve kitabın müellifidir. Bazı telif eserleri: *Çağdaş Küresel Medeniyet* (2000), *Felsefe-Bilim Nedir?* (2006), *Sorun Nedir?* (2006), *Aklın Anatomisi Salt Aklın Eleştirisinin Teşrihi* (2010), *Felsefe-Bilimin Doğuşu* (2011), *Omurgasızlaştırılmış Türklük* (2012), *Kutadgubilig Türkçenin Felsefe Sözlüğü* (2013), *Hayatın Anatomisi: Canlılar Bilimi Felsefesi Evrim ve Ötesi* (2018), *Felsefe-Bilimin Odağında Metafizik* (2019).

“Savaş, her şeyin, herkesin atasıdır, hakanıdır;
Kimisini tanrı (kahraman), kimini (gelişigüzel) insan,
Kimini köle, kimini de hür kılar”

(“Polemos pantōn de basileus,
kai tous men theous edeikse tous de anthrōpous,
tous men doulous epoiēse tous de eleutherous”)
—*Herakleitos* (53~54/44B).

Soyu tükenmiş savaşçılardan rahmetli büyükdayım
(Çekes lakaplı) *Hasan Amca*'nın azîz anısına sevgilerim
ve saygılarımla...

TEŐEKKÜR

Çalıőmamda fehmi ve ilmiyle yol göstermiő olan hocam Profesör Dr. Sayın Ahmet Yüksel Özemre, bana elveriőli çalışma ile araőtırma ortamını sürekllice saęlamıő *International Institute of Islamic Thought and Civilization* (ISTAC) ile onun müdürü Profesör Dr Sayın Syed Muhammad Naquib Al-*Attas* beğefendilere; yardımlarını esirgememiő bütün dostlarıma; ve nihâyet kitabı basıp yayımlamak gibi zahmetli bir iőü üstlenmiő bulunan *Dergâh* yayımevinin, baőtta Sayın Ezel *Erverdi* beğefendi olmak üzere, çalıőanlarına teőekkürlerimi arz ediyorum.

Kuala Lumpur/MALEZYA, 1999

Kitabı baőtta aőaęıya gözden geçirip tashihleri titizce gerçekleőtiren Sayın Ayşe *Yılmaz* hanımefendiye özellikle teőekkürü borç biliyorum.

Onbirinci baskı, 2020

İÇİNDEKİLER

- 13 Kısaltmalar
- 15 İmlâyla İlgili Bazı Mülâhazalar
- 17 Sözbaşı
- 19 **GİRİŞ**
- 21 A– İNGİLİZ-YAHUDİ TERKİBİNİN ANLAMI
- 30 B– KÜLTÜRDEN MEDENİYETE
- 37 **BİRİNCİ BÖLÜM: YENİÇAĞIN BAŞLANGICI**
- 39 A– ESKİ ZAMANLARDAN YENİ ZAMANLARA
- 45 B– YENİ ZAMANLARIN BAŞ BELİRLEYİCİSİ: VAHDET–VAHİY DİNİ İLE FELSEFE-BİLİM
- 47 C– VAHDET–VAHİY DİNİNİN ANA-ÖRNEĞİ: İSLÂM
- 50 Ç– YENİÇAĞA DOĞRU
- 55 **İKİNCİ BÖLÜM: YENİÇAĞ DİNİDİŞİ BATI AVRUPA MEDENİYETİ**
- 57 A– DİN ESÂSLI ÂLEM ANLAYIŞINDAN DİNİDİŞİ DÜNYAGÖRÜŞÜNE
- 61 B– TARİHİN YENİDEN SINIFLANDIRILMASI DENEMESİ
- 65 **ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÇAĞDAŞ KÜRESEL İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİ**
- 67 A– AVRUPA MEDENİYETİ TARİHİNİN BAŞLANGICI: ROMA
- 74 B– ROMADAN LONDRAYA GİDİŞTE ARA DURAK: PARİS
—‘Farmasonluğ’un (Serbest Yapı Ustalığı) Selefi: ‘Tapınakçılık’
(Mabet Muhâfızlığı)—
- 78 C– ÇAĞDAŞ KÜRESEL İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİNİN ANA MERKEZİ:
LONDRA —‘Farmasonluk’ ve Öncü Etkinlikleri: İktisat ile Sanayi—
- 88 Ç– ÇAĞDAŞ KÜRESEL İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİNİN TEMEL
DÜNYATASAVVURU —Maddecilik – Mekanikcilik—
- 88 I- Esâs: Akılcılık – Deneycilik
- 99 II- Esâs: Benlik – Bencilik

- 102 D- ÇAĞDAŞ KÜRESEL İNGİLİZ-YAHUDİ MEDENİYETİNİN ANA İDEOLOJİSİ —Hürriyetçilik - Sermâyecilik—
- 102 I- İmân
- 103 II- Dogma, Öğreti, İdeoloji
- 105 III- Sermâyecilik
- 108 IV- Çağdaş Küresel İngiliz-Yahudi Medeniyeti ile Sermâyeciliğin Tarihteki Konumu
- 108 a) İngiliz-Yahudilik ile Ana İdeolojisini Küreselleştiren Etken
- 110 b) Din ile Dindışının Birbirlerine Karşı Mevzilenişleri
- 114 c) Manevî İnsana Karşı Maddî Beşerin Mevzilenişi
- 115 V- Serbest Sermâyeciliğin Sunî Seçeneği: Toplumculuk
- 116 VI- Öngörülmemiş Tepkiler: Beşerî Akıl Temelli Maddecilik - Mekanikcilik Dünyatasavvuruna Karşı Romantiklik - İdealizm/Sermâyecilik ile Milletlerarası Toplumculuk İdeolojilerine Karşı Faşizm ile Millî Toplumculuk
- 116 a) Duygu-Heyecân Temelli *Organisism-Romantiklik*ten Çıkan Yol
- 117 b) Romantiklikten Faşisme
- 120 c) Faşismden Millî Toplumculuğa
- 125 VII- Dinin Yerini İdeolojinin Alışı ve Bunun Etkileri
- 125 a) Klasik Mekanik Temelli Yeniçağ Dindışı Batı Avrupa Medeniyetinden Evrim Biyolojisi Temelli Çağdaş Küresel İngiliz-Yahudi Medeniyetine
- 126 b) Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Evrimcilik
- 126 c) Millî Toplumculuğun Dayanaklarından Bir Diğeri: Irkçılık
- 127 ç) Irkçılığın Devindiricileri
- 131 d) Irkçılığın Bilimdisılığı
- 133 e) Çağdaş Avrupaya Mahsûs İdeolojik Irkçılığın Geçmişteki İki Ana Kaynağı
- 133 1- Yahudilik
- 140 2- İngiliz
- 143 3- Köprü
- 144 VIII- Maddeci - Mekanikci - Dindışı Dünyagörüşünün Beşer Tipi: Maddiyâtçı — İktisadiyâtçı Adam (*Homo Economicus*)
- 144 a) Sıyâsî ile İktisadî Amaçlar Uğruna Kötüye Kullanılan Din
- 145 b) Üstün Olanlar ile Olmayanlar
- 155 E- SEÇENEKSİZ BİR MEDENİYETLE VE ONUN İDEOLOJİSİYLEMİ KARŞI KARŞIYAYIZ?
- 183 **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: ÜMİT**
- 185 Sözsönu
- 185 Üstüninsan: Ödev ile Sorumluluk
- 197 Sonekler
- 197 EK 1: Sömürgeye Yelken Açanlar
- 199 EK 2: Hıristıyanlığın Ülküsü
- 201 EK 3: A.B.D.nin 1970 — 1990 Nüfus Durumu/İrklar ile Kavimlerin Oranı

- 202 EK 4: Kadının Üstünlüğü
204 EK 5: Haritalar ile Şekiller
- 209 KAYNAKLAR
209 ANA KAYNAKLAR
218 YARDIMCI KAYNAKLAR
219 DİZİN
219 KİŞİLER DİZİNİ
231 ADLAR İLE İSTİLAHLAR DİZİNİ: TÜRKÇE - İNGİLİZCE SÖZ DAĞARI

KISALTMALAR

A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
Ar	Arap/ca
Alm	Alman/ca
Ç	Çin/li
D	Danimarkalı/Danca
F	Fars/ca
Fel	Felemenk/ce
Fr	Fransızca
H	Hint/ce, Hindu
Isp	Ispanyolca
İ	İtalyanca
İng	İngilizce
L	Latince
	—KL: Klasik Latince
	OrL: Hıristiyan Ortaçağ Latincesi
Leh	Leh/ce
P	Portekiz/ce
R	Rus/ca
T	Türk/ce
	—OsmT: Osmanlı Türkçesi veya KL: Klasik Türkçe

Y	Yunan/ca
Yah	Yahudi —İbr İbran/~ca/~î —Isr Israil/~î
A.g.e.	Adı geçen eser
A.g.m.	Adı geçen makale
A.g.y.	Adı geçen yer
B.g.y.	Bahsi geçen yer
Bkz:	Bakınız
Krz:	Karşılaştırmız
s.	Sayfa
syflr.	Sayfalar
v.s.	Vesâire

İMLÂYLA İLGİLİ BAZI MÜLÂHAZALAR

- a) Çalışma boyunca kullanılan ve önerilen özgül deyim, deyiş ile terimlerin başlıca genelgeçer kültür dillerindeki en çok da İngilizcedeki karşılıkları, gerektilce, ayrac (...) içerisinde verilmektedirler. Böylesi terimler ile deyişler, Türkçe bildirişenlerin dil bilincine yerleşinceğe değin, bu tavrımızı ısrarla sürdüreceğiz. Önerilen —yalnızca Türkcede değil, gerektilce İngilizcede bile— terimler, sunulan tarifler ile belirlemelerin çoğu, ilk kez bu çalışmada ortaya koyulmaktadır. Bundan dolayı bunların karşılıkları alelumum sözlüklerde boşuna aranmamalıdır.
- b) Önerilen, mecâzlı anlamıyla kullanılan yahut vurgulanmak istenen terimler ile deyişler, tek çentikli tırnaklar arasında ‘...’ gösterilmektedirler.
- c) Alıntılar, çift çentikli tırnaklar “...”; alıntılarda yapılmış atıflarsa, tek çentikli tırnaklar “...” arasında yer alırlar.
- ç) Önemli terimler ile deyişler, *eğri*, çok önemliler ve tarih boyunca kutsal kabul edilmiş olanlarsa, **koyu** (İng *bold*) yazılmaktadır.
- d) Sesliyle başlayan takı olabilecek kelimeler, sesliyle biten bir önceki kelimenin gövdesine ulanırlar; örnek: ‘Bu ise’ ‘Buysa’... Bununla birlikte, ‘o ise’, ‘hâlbuki’ anlamına gelen ‘oysa’yla karıştırılabileceğinden, ‘o ise’ tarzında yazılmağa devam edilir.
- e) Terimlerde uyguladığımız ayrı ayrı sözleri bitıştirmek kuralını, Osmanlı Türkcesinde geçen terimleşmiş tamlamalara dahî teşmîl ediyoruz: ‘Sath-ı mâil’ değil, ‘sathımâil’, ‘teşkilât-ı esâsîye’ değil, ‘teşkilâtesâsîye’...

- f) Doğrudan doğruya yapılan alıntılara ‘bkz’ işareti koyulmaz.
- g) Bkz: Bakınız —etkilenmekle birlikte, doğrudan doğruya alıntılıyıp çift tırnaklı çentik içinde göstermeden yararlanılan görüş veya düşünce.
- ğ) Krz: Karşılaştırınız —ayrıntılılarına katılmamakla birlikte, zikretmeğe değer bulduğumuz görüş yahut düşünce.
- h) Bitişik yazılırsa, olağandışı uzun olacağından, bir terimi dile getirmek üzere biraraya getirilmiş, birbirini tamamlayan iki ismin, arasına ‘kısa çizgi’ koyulur: ‘Felsefe-bilim’, ‘İngiliz-Yahudi’ gibi.
- ı) Terimleşmiş iki isim, bir ‘üstterim’i ifâde edebilsin diye aralarına ‘orta uzunlukta çizgi’ çekilerek bitişik yazılır: ‘Maddecilik–mekanikcilik’ gibi.
- i) Bir terimi yahut ‘üstterim’i dile getirmemekle birlikte, ortak konuyu işaret eden iki yahut daha fazla terim, aralarında ‘uzunca çizgi’ bulundurulur ayrı yazılır: ‘Üreten – üretim – üretim araçları ilişkisi’ gibi.
- j) Zıtlığı tebârüz ettirmek maksadıyla da, terimler, aralarına ‘uzunca çizgi’ çekilerek ayrı yazılırlar: ‘Üretim – tüketim ilişkileri’ gibi.
- k) Bir cümlede dile getirilen esâs anlamı daha aydınlık kılmak amacıyla onun ortasına yahut sonuna iliştirilen ek açıklamalar ‘çok uzun çizgi’yle belirtilir: ‘Yeniçağın başlarından —1500lerin ilk yarısından— itibâren’ gibi.
- l) Türkcede kullandığımız bir sözün yahut deyimim, çalışmamızda başvurduğumuz ecnebi dillerdeki karşılığını ‘(...)’ işaretiyle gösteriyoruz.
- m) Kere ‘(...)’ içerisindeki kere, ‘[...]’ şeklindedir.

SÖZBAŞI

1- Ad, özün dile getirilmesi, dil yoluyla temsilidir. Adını bilmediğimizi dile getiremeyiz. Yanlış veya eksik biliyorsak, merâmımızı doğru yahut tam ifâde edemeyiz. Bu hâl, öncelikle günümüz medeniyeti için söz konusudur. Yaşayışımızı her cihetten tayin etmek iddiasındaki çağdaş medeniyet nedir; kim/ler ne zaman, nerede ve nasıl belirlemiştir? İşte, işbu çalışmamızda üstünde duracağımız esâs sorular bunlar olacak.

2- İmdi, burada ‘medeniyet’e, bâhusus ‘çağdaş’ olana ilişkin sav taşıyan bir tarih felsefesi çalışması söz konusudur. Tarih felsefesi, felsefe-bilim ağacının en önemli dallarındandır.

3- Gerek bilim olan ‘tarih’in ‘bilim teorisi’ gerekse ‘tarih metafiziği’ olmak üzere, ‘tarih felsefesi’, iki kola ayrılır. Bilim olarak tarih, konusu olan toplumların geçmişlerini belirli kıstas/lar/a yahut bir bakış açısına göre dönemlere ayırır. Dönemler üzerinde uzmanlaşan tarihin bilim kolları, alanlarına giren olayları tasvir ile tahlil ederler. Yer yer neden – etki bağıntılarını kurmaktan da geri durmazlar. Bilim olarak tarihe konu olan olaylar ne çeşittendirler; bunlar, nasıl ele alınırlar; işleme yöntemleri nedir; belgeleme, gerekceleme, sınama, akılyürütme ile dönemleme işlemleri nasıl gerçekleştirilirler cinsinden sorular, tarihin bilim teorisi tarafından cevaplandırılmağa çalışılırlar. Nihâyet, tarih metafiziği, geçmiş, geçmişin bilgisi, topluluk, toplum, sınıf, zümre, gelenek, görenek, hukuk, kültür, medeniyet gibi insanlığı özden ilgilendiren sorunlu kavramların anlamlarını bulgulayıp irdeler; ilerileme, gelişme, gerileme diye olaylar, haddizâtında, var mıdır; varsa, nasıl ortaya çıkarlar, sorularıyla uğraşır.

4- Bir felsefe-bilim çalışmasıysa, öncelikle tarife, tahlil ile terkibe dayanır. Sav taşıyan felsefe-bilim çalışmalarının yüreği *metafizikte* atar. Felsefe-bilimin metafizik yüreğinde düşünceler, gidimli (Fr *discursif*) tarzda yürütülürler. Bu da, sıkı bir biçimsel mantık düzeni demektir. Gidimli düşünce silsilelerinin başta gelen özelliği, işlenen ana savın yahut savların, değişik bağlamlarda tekrar tekrar karşımıza çıkabilir oluşudur. İşte, bundan dolayı, bu çalışmada dahî, ana savlarla, öyleki kavramlar ve önermelerle farklı vesilelerle müteaddit defa karşılaşmak şaşırtıcı olmamalıdır.

5- Çalışma, medeniyeti ele alıp işleyen, esâsında bir tarih metafiziği olmakla birlikte, felsefe-bilimin ahlâk ile bilim alanları ve onun dışında kalmasına rağmen, kapı komşusu durumundaki dinle dahî içten içe ilgilidir. İlgi alanının bunca yayılıp genişlemesiye, çalışmamızı, hâliyle, bir hayli karmaşıklaştırmaktadır. Sav ile konu dokuları gereği, çalışmanın böylesine karmaşıklaşması, onu girift bir bölümlenmeğe tâbî tutmamız zorunluluğunu doğurmuştur.